

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Multikulturní výchova v předškolním vzdělávání

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7531R001 – Učitelství pro mateřské školy
Autor práce: **Kristýna Richterová**
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Hubertová, Ph.D.

TECHNICAL UNIVERSITY OF LIBEREC
Faculty of Science, Humanities
and Education

Multicultural education in preschool education

Bachelor thesis

Study programme: B7507 – Specialization in Pedagogy
Study branch: 7531R001 – Teacher training for kindergartens
Author: **Kristýna Richterová**
Supervisor: Mgr. Lucie Hubertová, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Richterová**
Osobní číslo: **P1400018**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Název tématu: **Multikulturní výchova v předškolním vzdělávání**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:

Identifikovat projektované a realizované prvky multikulturní výchovy ve vybraných mateřských školách

Požadavky:

Minimálně 1x měsíčně osobní konzultace práce s vedoucím

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

BERÁNKOVÁ, K. a MRÁZOVÁ K., 2008. Každý je důležitý - vzájemně se poznávejme!: (metodické náměty pro multikulturní výchovu). 1. Vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-052-5.

CÍLKOVÁ, E. a SCHÖNEROVÁ P., 2007. Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy. 1. Vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-238-6.

LECHTA, V., 2010. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. 1. Vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-679-7.

ŠÍŠKOVÁ, T., 2008. Výchova k toleranci a proti rasismu. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.

PRŮCHA, J., 2009. Pedagogická encyklopedie. 1. Vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2004. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, [citováno 17. 3. 2016]. Dostupné z URL <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf>

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Hubertová

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **16. června 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2017**

prof. MUDr. Jan Písek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tereš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování mé vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Hubertové za cenné rady, trpělivost a volný čas, který mi věnovala při psaní mé bakalářské práce. V neposlední řadě také děkuji všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace. Rodině a přátelům děkuji za podporu po celou mého dobu studia.

.....

podpis

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá multikulturální výchovou v předškolním vzdělávání. Teoretická část obsahuje cíl multikulturální výchovy a její podstatu. Jedna z kapitol se také zabývá otázkou, proč by se měla multikulturální výchova vyskytovat v MŠ a zároveň se zde nachází prvky MV zařazené v RVP PV. Je zde popsáno 5 nejčastěji se vyskytujících menšin na území ČR a jejich zákonem daná práva na předškolní vzdělávání. V praktické části práce jsou identifikované projektované a realizované prvky multikulturální výchovy v předškolním vzdělávání v konkrétních vybraných MŠ. Na závěr je diskuse o odlišnostech výskytu prvků jednotlivých mateřských školách.

Klíčová slova: etnikum, menšiny, multikulturální výchova, národnost, předškolní vzdělávání

Annotation

This bachelor thesis deals with multicultural studies in pre-school education. The theoretical part contains the objective of multicultural education and its essence. One of the chapters also deals with the question of why multicultural education should be found in kindergartens and at the same time there are elements of the multikultural studies included in the General Education Programme Pre-school Education. The 5 most frequently occurring minorities in the Czech Republic are described along with their statutory pre-school education rights. The practical part of the thesis identifies the projected and realized elements of multicultural studies in pre-school education in specifically selected kindergartens. Finally, there is a discussion about the differences in the occurrence of elements in individual kindergartens.

Keyword: ethnicity, minorities, multicultural education, nationality, pre-school education

POUŽITÉ ZKRATKY

ČR	Česká republika
MK	Ministerstvo kultury
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
MU	Masarykova Univerzita
MV	Multikulturní výchova
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SŠ	Střední škola
ŠVP	Školní vzdělávací program
TVP	Třídní vzdělávací program
VŠ	Vysoká škola
ZŠ	Základní škola

Obsah

Úvod.....	13
TEORETICKÁ ČÁST.....	14
1 Co je to multikulturní výchova?.....	14
1.1 Vymezení pojmu.....	14
1.2 Cíl multikulturní výchovy.....	14
1.3 Proč se zabývat ve školách multikulturní výchovou?.....	15
2 Národnostní menšiny v České republice.....	17
2.1 Slovenská menšina.....	17
2.2 Ukrajinská menšina.....	17
2.3 Polská menšina.....	18
2.4 Vietnamská menšina.....	19
2.5 Romská menšina.....	20
3 Multikulturní výchova v mateřské škole.....	21
3.1 Pojmy.....	21
3.2 Legislativa.....	23
3.2.1 Zákon 561/2004 Sb.....	24
3.2.2 Práva národnostních menšin.....	25
3.3 Co obsahuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání?.....	25
3.4 Výskyt prvků MV ve vzdělávacích oblastech RVP PV.....	27
3.5 Školní vzdělávací program.....	29
3.6 Třídní vzdělávací program.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4 Metodika.....	30
5 Obecná charakteristika vybraných MŠ.....	31
5.1 MŠ ŠkaTULka.....	31
5.1.1 Spolupráce s rodiči.....	32
5.1.2 Spolupráce s jinými organizacemi.....	33
5.1.3 Koncepce ŠVP.....	33

5.2 MŠ Frýdlant.....	34
5.2.1 Koncepce ŠVP.....	35
5.3 MŠ Doctrina.....	35
5.3.1 Koncepce ŠVP.....	36
6 Zjištěné prvky MV v MŠ ŠkaTULka.....	37
6.1 Zjištěné prvky na základě webových stránek a ŠVP.....	37
6.2 Zjištěné prvky na základě rozhovorů s učitelkou MŠ.....	38
7 Zjištěné prvky MV v MŠ Frýdlant.....	40
7.1 Zjištěné prvky na základě webových stránek a ŠVP.....	40
7.2 Zjištěné prvky na základě rozhovoru s ředitelkou a učitelkou MŠ.....	43
8 Zjištěné prvky MV v MŠ Doctrina.....	44
8.1 Zjištěné prvky na základě webových stránek a ŠVP.....	44
8.2 Zjištěné prvky na základě rozhovoru s ředitelkou a učitelkou MŠ.....	45
9 Diskuse.....	47
Závěr.....	50
Zdroje.....	51
 Seznam tabulek	
Tabulka 1: Schéma vzdělávacích cílů (MŠMT 2016, s.9).....	26

Úvod

Tématem bakalářské práce je multikulturní výchova v předškolním vzdělávání. Toto téma se teprve před několika lety začlenilo do rámcového vzdělávacího programu, ze kterého vychází všechny mateřské školy při tvorbě školního vzdělávacího programu. Očekává se tedy, že prvky multikulturní výchovy budou projektované do tohoto programu a nadále budou zpracovány učitelkami do třídních vzdělávacích programů. Zde by toto téma mělo být podrobně zpracováno do jednotlivých aktivit.

Obor učitelství pro mateřské školy jsem studovala na střední odborné pedagogické škole Jeronýmova v Liberci. Nyní stejný obor studuji posledním rokem bakalářského studia na vysoké škole Technické Univerzity v Liberci. Práce s dětmi mne velmi baví a naplňuje mne. Rozhodla jsem se tedy pro toto téma, abych si rozšířila povědomí o multikulturní výchově v MŠ. V poslední době se do mateřských škol více začleňují děti jiné národnosti a ráda bych se s tímto tématem seznámila více a načerpala nové inspirace pro mou budoucí pozici učitelky v MŠ.

Cílem mé práce je tedy identifikovat projektované a realizované prvky multikulturní výchovy ve vybraných mateřských školách. Vybrala jsem si tři mateřské školy. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V první části jsou vysvětleny pojmy k pochopení multikulturní výchovy a její cíl. Dále se zde zabývám otázkou, proč by toto téma mělo být v MŠ. V této části jsou také zveřejněny zákony, kde uvádím práva národnostních menšin. Na závěr zde popisuji rámcový vzdělávací program a vyzdvihuji výskyt multikulturní výchovy. Vysvětluji vznik školního a třídního vzdělávacího programu a jejich fungování.

Praktická část se zabývá konkrétními mateřskými školami. Každá škola je obecně charakterizována a nalezneme zde zjištěné prvky multikulturní výchovy na základě prostudování ŠVP a rozhovoru s ředitelkou a třídní učitelkou MŠ. Zjištěné prvky MV budu reflektovat v závěrečné diskusi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Co je to multikulturní výchova?

Tato kapitola se zabývá vymezením pojmu multikulturní výchova a jejím cílem. Dále kapitola vysvětluje důvody, proč se zabývat multikulturní výchovou v předškolním vzdělávání.

1.1 Vymezení pojmu

Šišková (2008, s. 41) uvádí multikulturalismus ve více pohledech. Můžeme ho chápat jako vědní disciplínu, nebo jako téma, ze kterého se odvíjí pedagogické či politické cíle a přístupy ke světu a k těm druhým. Pojem multikulturní výchova se začal ve světě více rozvíjet od druhé poloviny 20. století. Byla to reakce na existenci multikulturní společnosti.

Termín multikulturní zahrnuje dvě a více kultur náležících vedle sebe, ale neřeší jejich vzájemné vztahy oproti termínu interkulturní (lat. inter – mezi), který zahrnuje vzájemné interakce a vztahy odlišných sociokulturních skupin.

Multikulturní výchova umožňuje žákům získat informace o jiných národnostních menšinách a jejich zvyklostech, tradicích i hodnotách, ale také je učí lépe uvědomovat si svoji vlastní kulturní identitu. (Švingalová 2007, s. 25 – 29)

Průcha (2015 s. 171) klasifikuje multikulturní výchovu do dvou směrů. První pojetí vysvětluje jako edukační proces, jehož prostřednictvím si má žák budovat pozitivní vztah

k žákům pocházejícím z jiné kultury. Druhý pohled se opírá o konkrétní vzdělávací program, který se zabývá edukačním prostředím vzdělávacím obsahem, jenž je modifikován dle specifických zvláštností konkrétní kultury či etnicity. (Průcha, 2015, s. 170)

V MŠ a ostatních školských institucích jde především o to, aby děti či žáci byli připraveni na soužití v kulturně heterogenní společnosti.

1.2 Cíl multikulturní výchovy

Výsledkem multikulturní výchovy je uvědomění si svoji vlastní kulturní identity a porozumění odlišným kultur. Děti se učí spravedlnosti, solidaritě, toleranci, vzájemnému poznání, porozumění, rovnoprávnosti a respektování druhých. U odlišných

kulturních skupin pak nacházíme styčné body pro společné aktivity, vzájemné respektování a spolupráci. (Preissova Krejčí 2016, s. 23)

1.3 Proč se zabývat ve školách multikulturní výchovou?

V současné době je velmi běžné zařazovat děti jiných etnických skupin do MŠ vedle dětí českých. S tím jsou ovšem spjaté další problémy. Řešení závisí na jednotlivých případech. Jejich řešení se bude lišit podle individuality dítěte. (Průcha 2016 s. 133)

Každý člověk je ovlivňován ve svém chování a myšlení vlastnostmi kultury, národa a společenstvím, ve kterém vyrůstá. To znamená, že když dítě bude vychováno v prostředí české kultury, bude tedy utvářeno jinak než dítě, které vyrůstá v prostředí finské či japonské kultury. Projevuje se to konkrétně specifickými zvyky a tradicemi dané kultury.

Jako obecný příklad bych mohla uvést rodiče českého dítěte a rodiče dítěte romského. Čeští rodiče mají zájem o spolupráci se školkou, zajímají se o své potomky, ptají se učitelky v MŠ na informace ohledně dítěte, na druhé straně romští rodiče své děti často do školky ani neumísťují a když ano, často se vyhýbají konverzaci s personálem, zejména s pedagogy. Komunikaci lze považovat za nedostačující a na nízké úrovni. Učitelky by se měly s těmito různými kulturními odlišnostmi, nejen u rodičů ale hlavně u dětí, vyrovnat.

Učitelky z mateřských škol jsou konfrontovány a potýkají se s možnými problémy, pakliže situaci včas neuchopí do svých rukou. Je tedy otázkou či tématem diskuze, jak může pedagog efektivně komunikovat s rodiči, když v cestě stojí překážky jako je jazyková bariéra, neznalost norem, zvyklostí či hodnotových orientací. Způsob, jak má učitelka vést české děti k pozitivnímu vztahu k jiné národnosti, respektive k dítěti z jiné kultury. Dle Mertina (2010, s. 206) by měl být pedagog kulturně empatický a měl by dítěti cizí národnosti usnadnit integraci mezi ostatní vrstevníky ve třídě. Měl by poukázat na zajímavosti o jejich kultuře ostatním dětem a vést je k toleranci kulturní specifičnosti, respektování a umět jim pomoci. Toto řeší dvě pedagogické disciplíny. Jedná se o etnopedagogiku a multikulturní výchovu.

Etnopedagogika se věnuje vzdělávacím procesům, které jsou ovlivňovány různými faktory etnické či národní kultury. tj. v případě, že by muslimské děti byly umístěny do mateřských škol, mohly by se objevit problematické situace.

Multikulturní výchova napomáhá vést děti k poznávání zvláštností druhých, etnicky odlišných dětí, jejich zvyklostem a tradicím. V rámci multikulturní výchovy usilujeme také o to, aby se děti vzájemně dokázaly tolerovat, pomáhat si a byly schopny spolupráce. (Kořátková, kol. 2013, s.35, 170)

V dnešní době se do ČR stěhuje mnoho menšin. V předškolním vzdělávání se vyskytuje mnoho dětí z jiných etnických skupin (např. Vietnamci, Slováci, Ukrajinci...). Je nutné zohlednit, abychom se o tuto problematiku zajímali už v předškolním věku. Jako učitelka MŠ bych měla vést děti k osvojování si pozitivního postoje k příslušníkům jiných národů a etnických menšin žijících na našem území a toleranci k těmto menšinám s ohledem na jejich specifické odlišnosti, mezi které se řadí jejich zvyky, tradice a životní styl.

Kapitola níže tedy pojednává o etnických skupinách, které se na území ČR vyskytují nejvíce a jsou seřazena sestupně podle počtu příslušníků. V rámci území České republiky se můžeme setkat s různými národnostmi, ať už jsou to Romové, Poláci, Vietnamci či Ukrajinci.

2 Národnostní menšiny v České republice

V roce 2012 proběhlo sčítání lidu, včetně sčítání příslušných národnostních menšin. Nejvíce byla zastoupena česká národnostní menšina a to s 64,31 %. Z cizích národnostních menšin je na prvním místě slovenská národnost s 1,41 %, na místě druhém je ukrajinská národnost s 0,51 %, na místě třetím polská národnost s 0,37 %, na další pozici se umístila národnost vietnamská a to s 0,28 % a na pátém místě romská menšina. Přes 25 % obyvatel České republiky svoji národnost neuvvedlo. (Úřad vlády ČR 2012)

2.1 Slovenská menšina

Při vzniku samostatné České republiky 1. ledna 1993 se Slováci žijící na území ČR stali národnostní menšinou. Menšina má největší zastoupení v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Jejich mateřský jazyk se používá jak v běžném, tak i ve veřejném životě bez omezení. Omezeně se tento jazyk používá při vysílání veřejnoprávní české televize. Český rozhlas zase naopak vysílá pravidelně ve slovenštině.

Ve školství je umožněno Slovákům používat svůj mateřský jazyk především při přijímacích řízeních a během studia na VŠ. Od roku 2001 nemá slovenská menšina v ČR národnostní školství, protože o vzdělání v jejich mateřském jazyce byl malý zájem.

Slovenská menšina má v Radě vlády pro národnostní menšiny 3 zástupce. Další zástupci této menšiny jsou ve výběrové komisi MŠMT a zastoupení mají také na úrovni samosprávy v Komisi Rady hl. města Prahy pro oblast národnostních menšin.

V ČR vychází 3 měsíčníky: *Slovenské dotyky*, *Listy* a *Korene* s přílohou pro děti a mládež *Korálky*. Dále je vydáván čtvrtletník *Slovenské rozhlady* a od roku 2004 také literární revue *Zrkadlenie – Zrcadlení*. (Šišková 2008, s. 118 – 119)

2.2 Ukrajinská menšina

Největší koncentrace ukrajinské menšiny je v Praze a ve Středočeském kraji. Tato menšina mluví v soukromí svým mateřským jazykem. Vzhledem k jejich rozptýlení v ČR nemají žádné menšinové ukrajinské školství. Ukrajinská iniciativa se přesto snaží o výuku v mateřském jazyce v tzv. Ridne školy („nedělní škola“).

V České republice existují ukrajinská menšinová sdružení, která jsou registrována. Mezi tyto občanské sdružení se řadí Ukrajinská iniciativa v ČR, Ruta, Sdružení Ukrajinek v ČR, Fórum Ukrajinců v ČR a Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny.

Sdružení Ruta vydává časopis *Ukrajinský žurnál* a Sdružení Ukrajinská iniciativa vydává časopis *Parohy*. Vychází také dvouměsíčník *Ostravská prosvita* a občasník *Ukrajinskýj visnyk*. Vše je psáno v ukrajinském jazyce.

Ukrajinská menšina má také zastoupení v Radě, v jejím Výboru pro spolupráci s orgány samosprávy a také ve Výboru pro dotační politiku. Podobně je na tom i v poradních grémiích rezortů MK a MŠMT a v poslední řadě patří také do Poradního sboru pro národnostní menšiny programového ředitele Českého rozhlasu.

Další zástupce za tuto menšinu je přítomen v Komisi Rady hl. města Prahy pro oblast národnostních menšin. Dokonce je i členem v Komisi pro národnostní menšiny v Liberci. Jeví zájem o spolupráci i s dalšími městy, jako je například Brno, Chomutov, Ostrava, Plzeň, Poděbrady, Teplice a Zlín. (Šišková, 2008 s. 121 – 122)

2.3 Polská menšina

V ČR je tato menšina na třetím místě. Koncentrace osídlení je převážně u státních hranic s Polskem a to zejména u Frýdku – Místku, Těšínsku a Karviné. Zde sídlí na 75 % polské populace.

Nejen tato populace, ale i ostatní v okolí Těšínska, mluví převážně tzv. těšínským nářečím - „po našimu“. Nářečí se používá jak v přátelském, tak i veřejném prostředí. Ovšem spisovná podoba polštiny se udržuje jen v rámci školství a to při výuce v tomto mateřském jazyce.

V ČR je rozsáhlá síť spolkových organizací – občanských sdružení. Polská menšina vydává časopisy *Zrwor*, *Nasza Gazetka* a noviny *Głos Ludu*. Také mají rozšířená vydání neperiodických knih, jako je odborná literatura, poezie nebo próza. Regionální studio ČRo Ostrava vysílá pravidelně 15 minut denně v jejich mateřském jazyce. ČRo Hradec Králové vysílá v pátek patnáctiminutový pořad, který se týká spolupráce s polským rádiem Wroclaw. Vše je podporováno ze státního rozpočtu v rámci dotačních programů, včetně konkrétních festivalů, soutěží, rozvoje divadelnictví, ale je podporován i program podpory vzdělávání v národnostních jazycích.

Polská menšina má také zástupce v orgánu samosprávy, stejně jako ostatní menšiny. Tři zástupci má zastoupené v Radě vlády pro národnostní menšiny. Další jsou v jejím Výboru pro spolupráci s orgány samosprávy a zástupce můžeme také najít i ve

Výboru pro dotační politiku, v poradních grémiích MŠMT a MK pro záležitosti národnostních menšin a v poslední řadě také v Komisi Rady hl. Města Prahy pro oblast národnostních menšin.

V České republice existují ZŠ, SŠ i VŠ s výukou v polském jazyce a spadají do veřejného školství. MŠMT je zřizovatelem Pedagogického centra. Jde o polské národnostně menšinové školství, kde dochází k tvorbě a distribuci metodických a učebních materiálů a pomůcek. Existuje i školní inspektor pro školy s polským vyučovacím jazykem. MŠMT také podporuje každý rok vydávání doplňkových materiálů pro žáky prvního stupně, jako je například časopis *Jutrzenka* a pro žáky 2. stupně je vydáván časopis *Ogniwo*. Jsou to speciální pomůcky pro ZŠ s polským vyučovacím jazykem. Studovat na VŠ v tomto jazyce lze na více univerzitách v ČR, jako je například MU v Brně, UK v Praze atd. (Šišková 2008, s. 106 – 109)

2.4 Vietnamská menšina

Pozitivní adaptace vietnamské menšiny v ČR není nízká. Vietnamci jsou vnímáni jako velice pracovití a cílevědomí. Rodiče své potomky zařazují do českého vzdělávacího systému již od předškolního věku dítěte.

Šišková (2008, s. 139 – 141) uvádí ve své knize vietnamské zvyky, které se zcela liší od našich. Například při pozdravení se nejdříve zdraví muži a následně ženy, u nás je tomu naopak. Pokud Vietnamec stiskne dotyčnému podávanou ruku a na okamžik ji podrží v dlaních obou svých rukou, dává najevo svou úctu vůči dotyčnému. Tato menšina se snaží o integraci do naší společnosti co nejrychleji, snaží se naučit náš český jazyk. Ovšem ve většině případech se učí doslova přeložené fráze, které mají trochu jiný význam, než si myslí. Šišková (2008, s. 140) uvádí větu „Paní, vy jste pěkná, tlustá“. Vietnamec to považuje za lichotku, ovšem žena toto bere za vrchol drzosti a může mezi nimi vzniknout konflikt.

Jejich mimoslovní komunikace se od té naší značně liší. Když se Vietnamec dostane do situace, o které neví, co si má myslet, začne se smát. To samé je i v případě, pokud mu položíte otázku a on neví jak reagovat či odpovědět a vy to berete jako urážku či výsměch z jeho strany, aniž by jste věděli, co tato reakce v dané situaci znamená. Někdy se každému stane, že je unavený a zaujme polohu s rukama v bok, toto gesto nějak výrazně nevnímáme, ale tato menšina to považuje za signál projevení nesouhlasu a negativního postoje. Šišková (2008, s. 141)

2.5 Romská menšina

Tato populace menšiny se vyskytuje nejvíce v hlavním městě Praha a v Ostravě. Romové v ČR hovoří třemi dialekty (slovenskou romštinou, maďarskou romštinou a nářečím olašských Romů). Romština nemá psanou verzi, je jen nástrojem pro ústní dorozumívání. Jejich jazyk tedy nelze zařadit do tradic klasického vzdělávání (vzdělávání v mateřském jazyce). Při plnění povinné školní docházky mohou mít některé děti romského původu problém s komunikací v češtině, jelikož si neprošli předškolním zařízením.

V České republice je 450 registrovaných romských organizací, ovšem aktivních je pouze 50 % z nich. Mezi ně patří sdružení IQ Roma servis, DROM a Demokratická aliance Romů, která vydává měsíční časopis *Kereka* pro děti a mládež. Dalším sdružením je Společenství Romů, které vydává noviny *Romano Kangos*. Časopis *Romano vodi* vydává občanské sdružení Romea a v neposlední řadě je aktivní i Sdružení Dženo, které obstarává internetové rádio v jejich mateřském jazyce. V romském jazyce částečně vysílá stanice Vltava a Radiožurnál.

V Radě vlády ČR pro záležitosti romské komunity má tato menšina 14 zástupců. Tři zástupci jsou také v Radě vlády pro národnostní menšiny a jejich výborech a tito zástupci jsou zároveň členy grémií rezortů MK, MŠMT a Komise Rady hl. města Prahy pro oblast národnostních menšin. (Šišková 2008, s. 109 – 110)

Romská menšina patří v ČR mezi nejvíce diskutabilní menšinu. Bohužel, mluvíme spíše o negativním přístupu a předsudkům. Část Romů má výrazně nastavené jiné hodnoty, postoje a cíle života, než většinová společnost. Mají mnoho odlišných tradic, které dodržují a jejich styl života se zásadně liší od toho našeho.

3 Multikulturní výchova v mateřské škole

V současnosti jsou začleňovány do českého vzdělávacího systému vedle českých dětí také příslušníci jiných národností a etnik. Rok od roku se zvyšuje podíl dětí z menšin v předškolním vzdělávání. Pokud má učitelka správně vychovávat a vzdělávat smíšenou etnickou třídu, měla by si nastudovat některé zásady a postupy pro rozvoj pozitivního vztahu mezi českými dětmi a dětmi s odlišnou kulturou. Sama by měla porozumět dané kultuře, aby informace mohla nadále zpracovat a kvalitně je předat dětem ve školce.

Určitě se už každý z nás setkal s pojmy jako je etnikum, národnost, kultura, rasismus, předsudek apod. Porozumět některým pojmům není zcela jednoduché, protože pocházejí z různých věd a na multikulturní výchovu existuje mnoho odlišných názorů o její účelnosti a fungování. Aby mohl učitel vést své žáky k osvojování „základních pojmů multikulturní terminologie“, sám musí nejprve těmto pojmům dobře rozumět, aby byl schopen je žákům vysvětlit. (Průcha 2011, s. 23 – 24)

3.1 Pojmy

Etnikum

Průcha (2011, s. 24) uvádí, že etnikum je skupina lidí, kteří mají společný jazyk, původ a sdílejí společnou kulturu. Vyznačují se zejména svou vlastní etnicitou. Což je souhrn jazykových, rasových, kulturních a teritoriálních faktorů.

Národnostní menšina

Toto spojení je na našem území definováno zákonem č. 273/2001 Sb., §2 takto:

„Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo“.

„Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí a jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti“. (AION CS, s.r.o. 2001)

Oficiálně uznané národnostní menšiny u nás v České republice mají své zástupce v Radě pro národnostní menšiny. Tato Rada je poradní orgán vlády ČR, který působí od roku 2001 a zastupuje 11 menšin, mezi které patří již výše zmíněná slovenská, ukrajinská, polská a romská menšina. Jsou to národnostní menšiny, které se historicky vytvořily, a proto mohou být do Rady takto zařazeny.

Odlišnost

Synonymem je slovo cizost, které se již v dnešní době moc nepoužívá, ale i přesto lidé jiné národnosti označujeme pojmem cizinci. Přestože má dítě či žák kulturní, etnickou nebo jazykovou odlišnost, škola by ho měla přijmout bez jakéhokoliv odsuzování či posuzování vzhledem k cizosti. (Hájková, Strnadová 2010, s. 44)

Předsudky

Jsou jedny z hlavních důvodů nedůvěry k odlišným/cizím lidem. Jde o nezdůvodněné postoje a stanoviska, které si nenápadně lidé osvojují pod vlivem okolí, ve kterém žijí nebo ho převezmou od nějaké své „autority“. (Šišková 2008, s. 10) Předsudek je názor nebo úsudek, který je založen na nespolehlivém poznání, pouhé domněnce. Často vzniká na nepravdivé nebo zobecněné zkušenosti. Dopředu přisuzujeme vlastnosti lidem, které ještě neznáme. Většinou se jedná o negativní předsudky.

Postoje

Dle Hayesové (2013, s. 96) se vytvářejí v průběhu socializace jedince. Jsou tedy naučené. Postoje vysvětluje jako pozitivní či negativní reakci na daný objekt. Postoj obsahuje hodnotící složku. Na základě toho v nás tyto postoje vyvolají pocity, které se vážou k určité záležitosti.

Stereotypy

Jedná se o pravidelný, jednotvárný a ustálený vzor myšlení a chování. Stereotypy mohou být zaujaté jak negativně tak pozitivně. Jedná se o představy jednotlivce na určitou etnicitu. Každá národnost má své typické vlastnosti, které jsou obsahem etnických stereotypů. Příkladem jsou Slováci, kteří jsou přátelští, mají smysl pro humor, jsou veselí, ale na druhou stranu i závistiví. (Průcha 2011, s. 54 - 55)

Kultura

Průcha (2011, s. 34 – 35) uvádí, že žádné univerzální vymezení pojmu zatím není vytvořeno, ale můžeme si jej vymežit ve dvou různých pojetí. V širším slova smyslu zahrnuje tento pojem vše, co vytváří lidská civilizace, jako jsou materiální výtvořiny lidské činnosti, do níž můžeme řadit obydlí, nástroje, oděvy, průmysl, dopravní

i telekomunikační systémy atd. Dále jsou zařazeny i výtvořiny duchovní, do kterých spadá umění, náboženství, zvyky, morálka, politika apod. V **užším** slova smyslu lze kulturu taky chápat jako projev myšlení a chování lidí. Myslí se tím kulturní zvyky, tradice, symboly, předávané zkušenosti i sdílené hodnotové systémy.

Rasismus

Před rokem 1989 se Češi zřídka mohli setkat s jinými lidmi jiné rasy než bílé. Život na našem území se v dnešní době výrazně liší nejen politicky a ekonomicky, ale i z pohledu etnické a rasové struktury obyvatelstva. Na našem území se vyskytují menšiny Vietnamské, romské, slovenské, ukrajinské a mnoho jiných, jak již zmiňuji v předchozí kapitole. V dnešní době již není rasová odlišnost vnímána jako exotická zvláštnost, jak tomu bylo dříve. Pojem rasa označuje velkou skupinu lidí, která má charakteristické tělesné znaky, které jsou dědičné a vytvořily se na základě vlivu přírodního prostředí, v určitých geografických teritoriích. Plemeno v Evropě se nazývá europoidní, v Africe je to označováno jako negroidní rasa a v Asii je toto plemeno označováno jako mongoloidní. Příslušníci každé rasové skupiny si uvědomují specifické charakteristiky své vlastní skupiny a chápou svou odlišnost od ostatních rasových skupin.

Průcha (2011, s. 37 - 40) definuje rasismus jako souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností, přetváří se v nepřátelské aktivity vzhledem k příslušníkům jiné rasy, což se projevuje v diskriminaci a v agresivní chování či násilí. Může se jednat o verbální či fyzické. O rasismu můžeme mluvit pouze tehdy, když dochází k přímému ohrožování jedné rasové skupiny ze strany jiné rasové skupiny. Příslušníci jiné rasy mají nárok se ucházet o pracovní pozice či vzdělání. Pokud tomu tak není a jsou zde rasistické postoje vůči osobě jiné národnosti, jedná se o tzv. **rasovou diskriminaci**, kdy jsou příslušníci dané skupiny znevýhodňováni ve srovnání s příslušníky většinové skupiny populace.

3.2 Legislativa

Multikulturalismus se objevuje i v aktuální školské legislativě. Jedná se zejména o zákon 561/2004 Sb., kterým se budu nyní zabývat. Níže jsem vypsala paragrafy, ve kterých se parlament o dané problematice zmiňuje. Dále jsem se okrajově zabývala o právech národnostních menšin.

3.2.1 Zákon 561/2004 Sb.¹

„§ 2 odst. 1 písmene a), b), c), Zákona 561/2004 Sb. ve znění 82/2015 uvádí několik důležitých zásad vzdělávání, mezi které také patří:

a) rovný přístup každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, **národnosti, etnického nebo sociálního původu**, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana,

b) zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce

c) vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání

§2 odst. 2 písmene e), f) Zákona 561/2004 Sb. řadí do **obecných cílů vzdělávání**:

e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého

f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku.“

Školský zákon se také zabývá vyučovacím jazykem a vzděláváním příslušníků národnostní menšiny. Konkrétně jde tedy o § 13 odst. 1 – 4 Zákona 561/2004 Sb. Odstavec 2 se zmiňuje o právu na vzdělávání v národním jazyce menšiny za podmínek stanovených v § 14. Dále v odstavci 3 ministerstvo povoluje vyučování některých předmětů v cizím jazyce.

V § 14 (Zákon 561/2014 Sb.) jsou upřesněny podmínky vzdělávání příslušníků národnostních menšin.

„(1) Obec, kraj, popřípadě ministerstvo zajišťuje pro příslušníky národnostních menšin vzdělávání v jazyce národnostní menšiny v **mateřských, základních a středních školách**, a to v obcích, v nichž byl v souladu se zvláštním právním předpisem⁹⁾ zřízen výbor pro národnostní menšiny, pokud jsou splněny podmínky stanovené tímto zákonem.“

„(2) **Třidu mateřské školy lze zřídit**, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí **nejméně 8 dětí** s příslušností k národnostní menšině, třídu základní školy lze zřídit pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí **nejméně 10 žáků** s příslušností k národnostní menšině; mateřskou školu nebo základní školu

¹Tento školský zákon je citován ve znění zákona 82/2015 Sb..

s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 12 dětmi nebo žáky s příslušností k národnostní menšině v jedné třídě.“

Vzděláváním cizinců se zabývá přímo § 20 odst. 1 – 7 Zákona 561/2004 Sb., kde se řeší přístup ke státnímu občanství České republiky a vzdělávání státního občana jiného členského státu EU. Pojednává o tom odst. 2 – 7, který je velmi rozsáhlý, proto ho nevypisují celý. Citují tedy pouze odst. 1 Zákona 561/2004 Sb.

„(1) Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají přístup ke vzdělávání a školským službám podle tohoto zákona za stejných podmínek.“

3.2.2 Práva národnostních menšin

Jedná se o práva, která jsou koncipována především ve dvou mezinárodních dokumentech Rady Evropy, které se také zajisté odrážejí i v české legislativě viz výše. Jedná se zejména o **Rámcovou úmluvu o ochraně práv národnostních menšin** a o **Evropské chartě regionálních či menšinových jazyků**. Podrobněji jsou práva pro tyto příslušníky zpracovány v **Zákoně č. 273/2001 Sb.**, o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (menšinový zákon), který 2. srpna 2001 nabyl účinnosti. Švingalová. (2007, str. 23 – 24, 61 - 62)

3.3 Co obsahuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání?

Dokument byl vydán MŠMT. Poslední aktualizované vydání je ze srpna roku 2016. Jedná se o rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání (RVP PV), který stanovuje daná kritéria pro vznik školního vzdělávacího programu (ŠVP). Na základě ŠVP jsou pak učitelkami či pedagogy tvořeny třídní vzdělávací programy (TVP).

RVP PV

Jak je výše uvedeno, institucí, která RVP PV garantuje, je Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Aktualizované vydání je ze srpna roku 2016². Je to pro všechny veřejně přístupný dokument, který nalezneme na webových stránkách MŠMT. Po určitém čase je dokument inovován dle měnících se potřeb společnosti a zkušenosti učitelů se ŠVP a také podle měnících se potřeb a zájmů dětí. Je **formulován** v podobě „učiva“ a „očekávaných výstupů“ a to **pouze v obecné a rámcové rovině**.

² Nové aktualizované vydání leden 2017, text práce čerpá u verze srpen 2016

Vymezuje podmínky, pravidla a požadavky pro instituce předškolního vzdělávání dětí. Tato pravidla jsou závazná pro předškolní vzdělávání v MŠ, pro lesní mateřské školy a přípravné třídy ZŠ. Dokument stanovuje elementární vzdělanostní základ, na který později navazuje základní vzdělání. Představuje také důležité východisko pro tvorbu již zmíněného ŠVP a jeho uskutečnění. RVP PV také určuje společný rámec, který je potřeba zachovat. Jeho vzdělávací obsah je určen pro děti od 3 do 6 (7) let.

Tabulka 1: Schéma vzdělávacích cílů (MŠMT 2016, s. 9)

Vzdělávací cíle		
	<i>formulovány jako záměry</i>	<i>formulovány jako výstupy</i>
<i>v úrovni obecné</i>	<p>Rámcové cíle</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání 2. osvojení hodnot 3. získání osobních postojů 	<p>Klíčové kompetence</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kompetence k učení 2. kompetence k řešení problémů 3. kompetence komunikační 4. kompetence sociální a personální 5. kompetence činností a občanské
<i>v úrovni oblastní</i>	<p>Dílčí cíle:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. biologické 2. psychologické 3. interpersonální 4. sociálně-kulturní 5. environmentální 	<p>Dílčí výstupy (dílčí poznatky, dovednosti, hodnoty a postoje) v oblastech:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. biologické 2. psychologické 3. interpersonální 4. sociálně-kulturní 5. environmentální

RVP PV obsahuje čtyři cílové kategorie, se kterými pracuje. Patří do nich **rámcové cíle, klíčové kompetence, dílčí cíle a dílčí výstupy**. Tyto kategorie spolu úzce souvisí a vzájemně spolu korespondují, viz Tabulka 1. Pokud bude učitel postupovat dle vzdělávacích záměrů, vede děti k osvojování kompetencí a jejich postupnému zdokonalování.

Vzdělávací obsah RVP PV je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

1. **Dítě a jeho tělo,**
2. **Dítě a jeho psychika,**
3. **Dítě a ten druhý,**
4. **Dítě a společnost,**
5. **Dítě a svět.**

Jsou jednotlivě zpracovány tak, aby byly pro učitele srozumitelné, a aby s obsahem mohl dále pracovat. Každá oblast obsahuje propojené kategorie dílčích cílů (záměrů), vzdělávací nabídku a očekávané výstupy (předpokládané výsledky). (MŠMT 2016, s. 14)³

3.4 Výskyt prvků MV ve vzdělávacích oblastech RVP PV

V této kapitole jsou uvedeny pouze 3 vzdělávací oblasti z původních pěti oblastí o kterých se zmiňuji výše. Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět obsahuje výskyt prvků multikulturní výchovy. V neuvedených oblastech jsem žádné prvky neshledala a proto je dále podrobněji neuvádím

Dítě a ten druhý

Dílčí vzdělávací cíle (co učitel u dítěte podporuje)

- vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.).

Vzdělávací nabídka (co učitel dítěti nabízí)

- četba, vyprávění a poslech pohádek a příběhů s etickým obsahem a poučením,
- činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí.

Očekávané výstupy

- uvědomovat si svá práva ve vztahu k druhému, přiznávat stejná práva druhým a respektovat je,
- chápat, že všichni lidé (děti) mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (jinak vypadá, jinak se chová, něco jiného umí či neumí apod.), že osobní, resp. osobnostní odlišnosti jsou přirozené.

³ Změna RVP PV v lednu 2017.

Dítě a společnost

Dílčí vzdělávací cíle (co učitel u dítěte podporuje)

- poznávání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného sociokulturního prostředí,
- rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte,
- vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách,
- vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností.

Vzdělávací nabídka (co učitel dítěti nabízí)

- aktivity přibližující dítěti pravidla vzájemného styku (zdvořilost, ohleduplnost, tolerance, spolupráce) a mravní hodnoty (dobro, zlo, spravedlnost, pravda, upřímnost, otevřenost apod.) v jednání lidí,
- aktivity přibližující dítěti svět kultury a umění a umožňující mu poznat rozmanitost kultur (výtvarné, hudební a dramatické činnosti, využívání příležitostí seznamujících dítě přirozeným způsobem s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí apod.).

Očekávané výstupy

- utvořit si základní dětskou představu o pravidlech chování a **společenských normách**, co je v souladu s nimi a co proti nim a ve vývojově odpovídajících situacích se podle této představy chovat (doma, v mateřské škole i na veřejnosti),
- chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, **bez předsudků**, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí.

Dítě a svět

Dílčí vzdělávací cíle (co učitel u dítěte podporuje)

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu,
- poznávání jiných kultur.

Vzdělávací nabídka (co učitel dítěti nabízí)

- v této podkapitole jsem nenašla žádný bod, který by se mohl k tématu multikulturní výchovy vztahovat.

Očekávané výstupy

- vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (**mít elementární povědomí**

o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.). (MŠMT 2016)⁴

3.5 Školní vzdělávací program

Jak jsem již zmiňovala, tento dokument vychází z RVP PV, který je psán v obecné a rámcové rovině. Sama instituce si sestavuje svůj ŠVP, který by měl mít všechna daná kritéria včetně obsahu a náplně vzdělávání. Dokument by neměl být jen pouhým přepsáním či upravením RVP PV. Vzdělávací oblasti a cíle by měly být již konkrétnější. Měly by zde být i jasně formulované zásady, jak bude probíhat plánování v jednotlivých třídách a jaká je hranice pro tvořivost učitelky. Dále by se v tomto dokumentu měl objevit i evaluační systém pro třídy a učitelky. Hlavní část je zaměřena na integrované bloky a jejich charakteristiku, cíle a činnosti, přičemž by mělo být zpracování takové, aby učitelka při tvorbě TVP měla více volnou ruku pro fantazii a tvořivost. (Svobodová a kol. 2010, s. 36)

V praktické části této práce se budu zabývat obsahem těchto programů vybraných MŠ. Konkrétně se zaměřím na prvky multikulturní výchovy projektované do jejich ŠVP. Do jaké hloubky se tímto tématem instituce zabývá a zda-li vůbec. Nejvíce se budu koncentrovat na vzdělávací oblasti dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět.

3.6 Třídní vzdělávací program

Třídní vzdělávací program vychází z ŠVP a je tvořen pedagogy příslušné třídy. TVP zahrnuje plánování, realizaci a evaluaci vzdělávacích činností konkrétní třídy. Pedagog zde zohledňuje věkové možnosti, individuální přístup a další specifika pro danou skupinu dětí ve třídě. Vychází také z kritérií, cílů a požadavků. Ovšem jaké zvolí metody, formy a postupy práce, při níž dosáhne stanoveného cíle, je na něm. Program by měl být ale cílevědomý a plánovaný. (Svobodová a kol. 2010, s. 59)

⁴Změna RVP PV v lednu 2017.

PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem této práce je identifikovat projektované a realizované prvky multikulturní výchovy ve vybraných mateřských školách. Pro zmapování prvků v ŠVP jsem si vybrala 3 školky. Jedná se o dvě soukromé instituce a jednu státní. Soukromé mateřské školy se nacházejí v Liberci, státní škola ve Frýdlantu.

4 Metodika

Pro zjištění prvků MV jsem zvolila analýzu obsahu ŠVP a volný nestrukturovaný rozhovor s ředitelkou a učitelkou MŠ. Doplnkové informace jsem využila z webových stránek dané mateřské školy.

Obecnou charakteristiku školek jsem sepsala na základě informací z webových stránek MŠ a školního vzdělávacího plánu mateřské školy, kde jsem našla veškeré potřebné informace pro zpracování této kapitoly.

ŠVP jednotlivých škol jsem strukturovala do tabulek a vyznačila jsem témata, kde se vyskytuje multikulturní výchova. Dále jsem jednotlivé náměty rozepsala podrobněji. Tabulky se od sebe liší, protože jednotlivá ŠVP mají jinou formu zpracování. Nebylo tedy možné navrhnout jednu tabulku pro všechny MŠ. Tato skutečnost mi také ztěžuje porovnávání výskytu prvků ve vybraných mateřských školách.

Utříbila jsem si veškeré poznámky z rozhovoru s ředitelkou a učitelkou MŠ. Po rozhovoru s ředitelkou a učitelkou MŠ jsem si veškeré poznámky utříbila a popsala jsem je dále v jednotlivých kapitolách, kde píšou o práci s multikulturní výchovou v MŠ a přístupu učitelů k tomuto tématu.

Na závěr je samostatná kapitola pod názvem Diskuse, kde se snažím zhodnotit zjištěné informace o výskytu multikulturní výchovy ve vybraných MŠ.

5 Obecná charakteristika vybraných MŠ

Tato kapitola pojednává o obecné charakteristice vybraných mateřských škol. Zejména o spolupráci s rodiči, jinými organizacemi a koncepcí ŠVP daných mateřských škol.

5.1 MŠ ŠkaTULka

Odloučené pracoviště Univerzitní MŠ Škatulka spadá pod Mateřskou školu U Bílého králíka, s. r. o. , která sídlí na adrese Žizníkov 38, Česká Lípa. MŠ Škatulka se nachází v klidnější části Liberce. Budova je v areálu Technické univerzity.

Budova mateřské školy je jednopatrová, její technický stav je velmi dobrý – novostavba. V 1. patře budovy se nachází odpočinková místnost pro děti, která je propojená s prostorem pro spánek. V přízemí budovy jsou udělané dva samostatné vchody do budovy. Jeden vchod je do oddělení Broučků a druhý vchod je pro třídu Světlušek. Třídy jsou průchozí skrze kuchyň nebo dveře. Každá třída má svoji šatnu, kde se děti převlékají a dále koupelnu, kde se učí správným hygienickým návykům.

Třídy mají nový nábytek i pomůcky. Vybavení hraček, Montessori pomůcek a materiálu je na velmi dobré úrovni. V herně je ústředním bodem elipsa pro scházení dětí a učitelů s dětmi. Dále se zde nachází i tzv. oltář roční doby, o který děti spolu s učitelkou pečují. Před budovou MŠ je prostor pro volnou zábavu. Děti zde mají k dispozici pískoviště, různé prolézačky a dokonce mají i králíčka v králíkárně, o kterého se starají.

V MŠ je celkem 56 dětí. Škola má 3 třídy. Oddělení Broučků a Světlušek má kapacitu 24 dětí a oddělení Berušek je naplněno osmi dětmi.

Mateřská škola využívá nejen prvky waldorfské pedagogiky, ale také pracuje v připraveném prostředí s Montessori pomůckami. MŠ žije v rytmu ročních svátků. Patří sem tyto slavnosti:

- svatováclavská slavnost,
- Michaelská slavnost,
- Martinská slavnost,
- adventní slavnost,
- vánoční slavnost,
- tříkrálová slavnost,

- hromnice,
- masopust,
- morena – vynášení zimy,
- jarní slavnost,
- svatojánská slavnost,
- loučení s předškoláky.

Pravidelně škola pořádá experimentální odpoledne s pedagogy a studenty z různých kateder. V MŠ se učí také anglickému jazyku – je nepovinný. MŠ spolupracuje s rodiči, studenty a přáteli školy.

Cílem je vytvořit dětem prostředí, kde dítě bude respektováno jako individualita. Důležité je, aby děti byly veselé a spokojené, radující se, kamarádké a hlavně se do mateřské školy těšily. Jsou vedeny k respektování druhých, ohleduplnosti a jsou připravovány na další etapu života. Správné mezilidské vztahy zůstanou v dětech zakódovány po celý život. Vlastními zkušenostmi a prožitky jsou cíleny k porozumění přírody a ohleduplnosti k ní.

Cíle směřující:

1. k rozvíjení dítěte a jeho schopnosti učení, umět poslouchat,
2. k osvojení si základních hodnot, na nichž je založena společnost,
3. k získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost.

5.1.1 Spolupráce s rodiči

- V rámci ŠVP „Bílý králík“ se konají téměř každý měsíc waldorfské či jiné slavnosti. Na tyto slavnosti jsou rodiče nejen zváni, ale často spolupracují v rámci dílen nebo se podílejí na organizaci slavnosti (např. poskytují prostory, financují skákací hrad atd.).
- Rodiče jsou v mateřské škole součástí oslav narozenin svých dětí, kdy v dopoledních hodinách v čase elipsy se koná oslav narozenin s rodiči. Oslavenec s rodiči prezentuje své fotografie z předchozích let, vypráví své zážitky, kamarádi mu zpívají písničku a poté mu gratulují.
- Spolupracují s nimi i v rámci programu Aflatot, který se zabývá osobnostní, sociální a finanční gramotností.

5.1.2 Spolupráce s jinými organizacemi

- MŠ ŠkaTULka nejvíce spolupracuje s TUL, se studentskou unií, s koordinátory zahraničních studentů,
- AFLATOT – osobnostní a finanční vzdělávání pro MŠ.

5.1.3 Koncepce ŠVP

Program vychází z RVP PV a obsahuje prvky waldorské a montessori pedagogiky (zařazení slavností). Průběh v mateřské škole je podmíněn pevným rytmem roku, měsíce, týdne a dne.

V dokumentu můžeme najít rozvržení slavností a jejich charakteristiku. Dále je zde rozpracovaný do přehledné tabulky rytmus týdne, který je rozšířený o dílčí cíle činností korespondující s RVP PV. V programu je velmi pěkně zpracované téma na rozvoj gramotnosti čtenářské, matematické, přírodovědné, finanční a sociální. Každá kapitola shrnuje práci v mateřské škole, jaké je vybavení třídy pro tuto oblast a jak jsou aktivity v režimu dne zařazovány.

Jsou zde napsány i zásady při tvorbě programu (individuální přístup, využívání přirozené schopnosti dítěte učit se...) i cíl vzdělávacího obsahu, tj. škola se snaží dítě rozvíjet po všech stránkách jeho osobnosti, umožňuje přístup k samotnému poznávání a objevování, nabývání nových vědomostí, zkušeností, učení jej orientovat se ve společnosti, získat povědomí o světě, který nás obklopuje, osvojit sociální návyky, rozvíjet a posilovat vztah k sobě samému – ke svému tělu a k druhým. K dosažení a naplňování výše zmíněných cílů slouží tzv. klíčové kompetence (kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální, personální, občanské a kompetence k učení se činností).

Vzdělávací obsah je zpracován v přehledné tabulce, která je rozdělena dle cyklu roku – do čtyř ročních období. Každé období je zpracované do přehledné tabulky, kde je uveden měsíc, slavnost, významné dny (státní svátky) a témata. Do každého měsíce je zapracován i celoroční projekt Aflatot. Dále je každé roční období rozšířeno o úvodní charakteristiku pro dané období a jednotlivé měsíce jsou podrobně rozpracovány (téma, nabídka činností, očekávané výstupy, oblast z RVP, klíčové kompetence).

5.2 MŠ Frýdlant

Mateřská školka se nachází na sídlišti mezi paneláky ve Frýdlantu. Budova má přízemí a první patro. V přízemí je umístěna kuchyň, kancelář a třída A. V prvním patře se nachází 2 třídy. Třída B a C.

V MŠ jsou tedy 3 smíšené třídy od 3 – 6 let. V každé třídě je 25 dětí. Třída je rozdělena na dvě velké místnosti. Jedna slouží jako lehárna a zároveň tělocvična. Druhá místnost je rozdělena nižšími skříňkami na část s kobercem, kde si děti hrají, a na část, kde jsou jídelní stoly s židlemi, které slouží pro stolování, výtvarné, pracovní či grafomotorické činnosti. Vedle třídy je sociální zařízení a šatna pro děti. U každé třídy je malá kuchyňka, kde kuchařka vydává obědy a svačiny. Každé oddělení má 2 učitelky.

V MŠ je zaměstnáno 6 učitelek s pedagogickým vzděláním, 1 zástupkyně ředitelky, 2 uklízečky a 3 kuchařky. Škola má také velkou rozlehlou zahradu, kde je vyasfaltovaná komunikace pro kola, odrážedla, auta a koloběžky, po které děti jezdí. Na zahradě je i dostatečně velké pískoviště pro všechna oddělení.

Obecné cíle roku

Učitelky vedou děti k osvojování poznatků a dovedností potřebných k podpoře zdraví a bezpečí. Prohlubují a rozvíjí v dětech nabyté znalosti a dovednosti zvládnutí sebeobsluhy a základních hygienických pravidel. Získávání bezpečných životních návyků a postojů, osvojení a zachování pravidel bezpečného chování. Dalším cílem je rozvíjení komunikativních verbálních a neverbálních dovedností. Zvládnutí elementárních poznatků o živé a neživé přírodě. Jako podpora pro rozvoj v těchto oblastech slouží výtvarná výchova, hudební výchova a tělesná výchova.

Všeobecné zásady

- MŠ vede děti k přemýšlení o svém jednání. Je důležité, aby si uvědomovaly, jaký dopad bude mít jejich chování na vnímání okolí.
- Pokud dojde k neshodě mezi dětmi (navzájem se uhodí, řeknou si něco nepěkného), tak se děti musí nejprve konflikt urovnat samy mezi sebou. Pokud se nedomluví a ani se domluvit neumí, poté do situace vstoupí učitel.
- Dodržují pravidla bezpečného chování.
- Učí se slušnému chování a pořádku.
- Dodržují pravidla při stolování.
- Dodržují pravidla v umývárně.

5.2.1 Koncepce ŠVP

Školní vzdělávací program této mateřské školy vychází z RVP PV. V úvodní části je rozpracován obecně do jednotlivých oblastí, které jsou vyjmuté z rámcového plánu. Jedná se o tyto oblasti: Dítě a jeho tělo, dítě a psychika, dítě a ten druhý, dítě a svět, dítě a společnost. Tyto oblasti mají shodný text s RVP PV a řeší dílčí vzdělávací cíle. Ke každé oblasti je dodatečně připsána barva kamínku z ŠVP Barevné kamínky. Učitelka tedy vychází při tvorbě třídního vzdělávacího programu jak z ŠVP, který si školka vytvořila, tak z edice ŠVP Barevné kamínky s podtématem Hrajeme si celý rok. Tato edice obsahuje i konkrétní činnosti a nápady pro tvorbu s dětmi. V příloze této edice se vyskytují básničky a říkanky pro dané téma, pracovní listy či grafomotorické listy. Nadále se budu zabývat pouze ŠVP, který si školka vytvořila sama.

Školní vzdělávací program „**Objevujeme svět pro život**“ je sestaven do deseti témat. Jednotlivá témata jsou zpracována na jednotlivé školní měsíce tj. září – červen. Každé téma má své 3 - 4 podtémata. Každé podtéma obsahuje cíle a očekávané výstupy z RVP PV. Učitelka má tedy velkou škálu možností pro sestavení třídního vzdělávacího programu.

5.3 MŠ Doctrina

Nachází se v klidné části Liberce blízko centra. Celé levé křídlo velké budovy, která sloužila jako kulturní centrum, je nově zrekonstruováno pro potřeby MŠ. Zadní strana budovy navazuje na přilehlou travnatou zahradu, která je vybavena pískovištěm, přenosnými herními prvky, altánem na hračky a sezonně velkou trampolínou s bezpečnostní sítí.

V suterénu jsou vybudovány dvě třídy s kapacitou 12 a 20 dětí, herny a sociální zařízení. Herny jsou vybaveny koberci po celé herní ploše, stolky a židličkami, regály na hračky, knihami a stavebnicemi. V rohu místnosti je prostor pro uložení matrací dětí. Sociální zařízení je vybaveno WC a umyvadly pro děti s možností uložení kelímků na čištění zubů a věšáky na ručníky. V přízemí je výdejna s jídelnou, která také slouží i jako ateliér výtvarné výchovy.

Mateřská škola je určena pro děti ve věku 2 – 6 let, které jsou rozděleny do dvou oddělení. První navštěvuje 15 dětí ve věku od 2 – 4 a druhé oddělení navštěvuje 25 dětí ve věku 4 – 6 let.

5.3.1 Koncepce ŠVP

Obsahuje obecné cíle, kterých chce MŠ dosáhnout, jako je například posilovat v dětech citlivé a tolerantní postoje ve vztazích nebo přiblížit dětem svět, ve kterém žijí. Dále jsou zde uvedeny rámcové cíle a klíčové kompetence v souladu s RVP PV. Můžeme se také dočíst o metodách a formách práce, které učitelky při své práci využívají a v neposlední řadě zjistíme hlavní zásady pro práci s dětmi, kde se autor zmiňuje o individuálním přístupu, spolupráci, respektování a specifik předškolní výchovy.

Vzdělávací obsah je rozdělen do sedmi integrovaných bloků, které jsou rozvržené do celého roku a vzájemně se prolínají. Z těchto navržených bloků si každá učitelka tvoří svůj třídní vzdělávací program a jednotlivá dílčí témata upravuje dle věku, potřeb a zájmu dětí. Tématické celky nejsou časově omezeny, třídní učitelka si je tedy může zorganizovat v libovolném pořadí a mohou se lišit délkou zabývání, tj. 1 integrovaný blok učitelka rozvrhne na celý měsíc a druhý integrovaný blok rozvrhne až na 8 týdnů.

6 Zjištěné prvky MV v MŠ ŠkaTULka

Tato kapitola obsahuje zjištěné prvky multikulturní výchovy na základě webových stránek, ŠVP a dále na základě rozhovoru s ředitelkou a učitelkou vybrané mateřské školy. Zjištěné prvky z ŠVP jsou uvedeny v přehledných tabulkách.

6.1 Zjištěné prvky na základě webových stránek a ŠVP

Školní vzdělávací program jsem si přečetla a jednotlivé rozpracované měsíce jsem si důkladně nastudovala. Zaměřila jsem se na výskyt prvků multikulturní výchovy. Pro přehled jsem jednotlivé měsíce zpracovala tabulkově.

podzimní období Bílého králíka

Září	Nevyskytují se zde žádné prvky MV
Říjen	Nevyskytují se zde žádné prvky MV
Listopad	Nevyskytují se zde žádné prvky MV

zimní období Bílého králíka

V průběhu adventního času se učitelky zmiňují o odlišnosti jiných kultur v různých zemích. Povídají si, jak slaví Vánoce lidé v zahraničí. Hledají společné zvyklosti.

prosinec	ukázka vánočních zvyků - Mít povědomí o širším společenském a kulturním prostředí v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek
leden	seznámení s příběhem tří mudrců – dramatizace – mít povědomí o širším společenském, věcném a kulturním prostředí v rozsahu praktických zkušeností
únor	nevyskytují se zde žádné prvky MV

jarní období Bílého králíka

březen	nevyskytují se zde žádné prvky MV
duben	nevyskytují se zde žádné prvky MV
květen	nevyskytují se zde žádné prvky MV

letní období Bílého králíka

červen	nevyskytují se zde žádné prvky MV
červenec	nevyskytují se zde žádné prvky MV
srpen	<p>téma: poznáváme svět (1 kontinent/ 1 den) Asie, Afrika, Amerika, Evropa, Austrálie</p> <ul style="list-style-type: none">• Seznámení s cizími jazyky; učíme se cizojazyčné pozdravy; posloucháme cizokrajné písně - Chápat, že všichni lidé (děti) mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (jinak vypadá, jinak se chová, něco jiného umí či neumí apod.), že osobní, resp. osobnostní odlišnosti jsou přirozené.• Výroba typických věcí – (Asie - asijský klobouk, ruské bábušky...) - Chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků a s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí.• Pečeme cizokrajná jídla (vafle, briošky, pizzu, štolu, grilovaný ananas...) - Vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý – jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.).• Kde, kdo žije? (přiřazování obrázků – Ind, Eskymák, Evropan...).

6.2 Zjištěné prvky na základě rozhovorů s učitelkou MŠ

Při rozhovoru s učitelkou jsem se dozvěděla více o spolupráci školy a Technické univerzity. Jedná se o studenty z Erasmu, kteří dochází na návštěvu do MŠ jednou za čtvrt roku. Jedním z cílů návštěv je, ukázat studentům pocházejících z jiné země, fungování českých mateřských škol a v dětech upevňovat kladný vztah k jiné národnosti. Děti jsou vedeny k respektování druhých, poznávání cizích jazyků i nových zemí. Děti mají příležitost setkat se s příslušníky různých rasových a národnostních skupin.

Mateřskou školu doposud navštívili studenti ze Španělska, Turecka, Indie, Švédska i Belgie. Na hospitaci do školky dochází 4 až 5 studentů. Seznámení dětí se studenty probíhá na elipse, přičemž komunikace probíhá v anglickém jazyce. Učitelka dětem

konverzaci překládá. Děti znají základní anglická slovíčka a krátké věty. Společně s učitelkou tedy anglicky pozdraví a následně se zeptají, jak se studenti jmenují a odkud pochází. Studenti se postupně představí a na předem připravené mapě dětem ukáží, odkud pochází a jak se stát jmenuje. Vše probíhá v anglickém jazyce. Děti tedy mají možnost se setkat přímo s jinou kulturou.

Projekt aflatot je zapracován celoročně do školního vzdělávacího programu. Projekt je zaměřen na osobnostní a finanční vzdělávání dětí mateřských škol. Dětem při objeovávání, porozumění a učení se novým věcem pomáhá plyšový Aflatoun, který je pro děti motivací a proto se vyskytuje v každé aktivitě. V tomto projektu jsem shledala kapitolu, která by se dala využít pro multikulturní výchovu.

Záměrem kapitoly „Svět pro děti“ jsou práva, povinnosti a odpovědnosti dětí. Mají si uvědomit souvislosti mezi právem, pohodou a blahem. Přílohou jsou obrázky s dobrou a špatnou situací. V souvislosti s multikulturní výchovou lze zařadit obrázek z přílohy s nedostatkem jídla (Afrika), války (Jihozápadní Asie). Dítě tak poznává svět a odlišné způsoby života.

V současné době školku navštěvuje romská holčička. Dokáže komunikovat s učitelkami v českém jazyce, je pozorná, komunikativní, přátelská a ráda se učí novým věcem. Začlenění do kolektivu proběhlo v pořádku. Děti české národnosti ji mezi sebe přijaly bez problému. Ve třídě má spoustu kamarádů. Komunikace s rodiči je na dobré úrovni.

7 Zjištěné prvky MV v MŠ Frýdlant

Tato kapitola obsahuje zjištěné prvky multikulturní výchovy na základě webových stránek, ŠVP a dále na základě rozhovoru s ředitelkou a učitelkou vybrané mateřské školy. Zjištěné prvky z ŠVP jsou uvedeny v přehledné tabulce, která se liší od předešlé tabulky v kapitole 6, na základě struktury jednotlivých školních vzdělávacích programů daných mateřských škol.

7.1 Zjištěné prvky na základě webových stránek a ŠVP

Důkladně jsem si prostudovala ŠVP této mateřské školy a zjistila jsem, že je velmi obecně zpracován. Učitelkám je zde dáván velký prostor pro vlastní tvorbu. Konkrétně jsou zde uvedeny pouze témata a podtémata. Každé téma je zpracováno obecně. Na úvod je vždy k tématu napsána charakteristika a záměr bloku v rozsahu jednoho odstavce. Ovšem dále jsou zde rozepsány také dílčí vzdělávací cíle, očekávané výstupy a navrhované činnosti. Jak jsem později zjistila, většina textu je převzata doslovně z RVP PV.

Nyní jsem vypracovala přehlednou tabulku, ve které jsou tučně vyznačeny témata a podtémata, ve kterých se vyskytují prvky multikulturní výchovy.

	Měsíc	Téma	Podtéma
1.	září	Jdeme do školy	Naše školička Kamarádi Co je to doma
2.	říjen	Barevný podzim	Na poli Na zahradě V lese
3.	listopad	Podzimní čas	Počasí Moje tělo, moje zdraví Když kamarád stůně
4.	prosinec	Vánoční čas	U nás s Mikulášem Z pohádky do pohádky Vánoční těšení
5.	leden	Zima, zima, zimička	Zimní radovánky Těšíme se do školy

			Zimní živá a neživá příroda
6.	únor	Co děláme celý den	Čím budu Ráno, poledne, večer Jezdíme, létáme, plujeme
7.	březen	Jaro ťuká	Svátky jara Jaro v trávě Jarní zahrádka Barvy kolem nás
8.	duben	Kde bydlí zvířátka	Domácí zvířátka Volně žijící zvířata ZOO – nový domov
9.	květen	Měsíc květů	Maminka má svátek U nás doma Živá a neživá příroda Příroda nás volá /ekologie/
10.	červen	Děti a naše zem školkou	Děti mají svátek S knížkou je nám hezky Naše planeta Hurá na prázdniny

Výskyt multikulturních prvků zjištěných v jednotlivých tématech

Vánoční čas – prosinec

dílčí vzdělávací cíle:

V této oblasti jsem nenašla žádný prvek MV, který bych mohla použít.

očekávané výstupy:

Dítě má elementární poznatky o světě lidí, kultury. Pouze tato věta by se dala požit ve vztahu s multikulturní výchovou.

navrhované činnosti:

Veškeré činnosti jsou obecně navrhované např.: činnosti zaměřené na rozvoj prostorového citění apod. Nenašla jsem zde ani žádný konkrétní prvek.

Co děláme celý den – únor

dílčí vzdělávací cíle:

Dítě získává povědomí o lidech různých společenství a o okolním světě. Učitelka vytváří povědomí o mezilidských a morálních hodnotách a o sounáležitostech s ostatním světem. Tyto cíle jsou vzaté z RVP PV, a proto jsou tak obecné.

očekávané výstupy:

V této oblasti se žádný prvek neobjevuje.

navrhované činnosti:

Žádná z navrhovaných aktivit není konkrétně uvedena tak, abych mohla říci, že ji lze zařadit do multikulturní výchovy.

Jaro ťuká - březen

dílčí vzdělávací cíle:

Rozvíjet respekt a přizpůsobivost ve vztahu k druhému. Rozvíjet schopnost žít ve společenství ostatních lidí. Respektování, pochopení jiných kultur a společné žití je velmi důležité. Proto jsem tyto cíle vybrala jako prvky pro multikulturní výchovu.

Očekávané výstupy a navrhované činnosti:

Nelze z nich použít nic pro dané téma.

Děti a naše zem školkou – červen

dílčí vzdělávací cíle:

Získat povědomí o přátelství a toleranci lidí všech barev a pleti. Získat povědomí o existenci národů a kultur různých zemí, o planetě Zemi. Chápat rovnost lidí i dětí bez rozdílu barvy pleti. Vytvářet základní kulturní a společenské postoje. Mluví všichni stejným jazykem? A proč?

Očekávané výstupy:

Dítě chce poznat své okolí a svět. Prožívá vztah k lidem, sounáležitost s různými společenstvími.

Navrhované činnosti:

Opět jsou zde činnosti uvedeny velmi obecně. Nedá se z nich určit, zda spadají do prvků MV.

7.2 Zjištěné prvky na základě rozhovoru s ředitelkou a učitelkou MŠ

Ve školním vzdělávacím programu této školy se částečně vyskytují multikulturní prvky v souladu s RVP PV. Dříve MŠ navštěvovaly vietnamské, romské a arménské děti. Tyto děti byly začleněny do tříd, ale jejich zvyklosti ani tradice nebyly vyzdvihovány, uvádí ředitelka MŠ. Školu nyní nenavštěvuje žádné dítě jiné národnosti. MŠ tedy na multikulturní výchovu neklade téměř žádný důraz.

Škola ale úzce spolupracuje s přípravnou třídou ZŠ Purkyňova, kam děti jiných národností docházejí. Děti se tak mohou setkat s jinou národností, ale už s ní nejsou seznamování jako ve školce.

Na základě rozhovoru s učitelkou konkrétní třídy jsem zjistila následující informace. Téma jiných národů světa probírají v rámci tématu Planeta Země a Svátek dětí. Zařazuje zde aktivity jako jsou listování encyklopedie a atlasu světa, kde si ukazují jednotlivé znaky států a kde daný stát leží. Při odpoledním odpočinku někdy učitelka čte pohádky světa. Mezi ně se řadí pohádky vietnamské, korejské i slovenské. Ději ve třídě dokonce jeví zájem o jiný jazyk než je čeština. Učitelky se ptají na různá slovíčka v cizím jazyce. Učitelka hovoří rusky, anglicky, slovensky a částečně německy a polsky. Má tedy velkou výhodu, pokud se jí děti dotazují na cizí slova. Učitelka se převážně věnuje českým vánočním a velikonočním tradicím. Pokud je ale dítě zvědavé a zeptá se, jak to chodí v jiné kultuře, učitelka ráda prezentuje i tradice jiné národnosti.

Dříve tato MŠ měla ve třídě děti vietnamské a ukrajinské národnosti, a když tyto děti chtěly, zpívaly ostatním své písně a povídaly o svých tradicích. K vysvětlení odlišností jiných kultur učitelka používá například internetové prezentace, různé obrázky, diskuse, vyhledává zvyky, tradice a vše co se dané kultury týče.

„Je spousta možností, jak děti multikulturně vzdělávat. Můžeme například s dětmi uvařit nějaké národní tradiční jídlo, pozvat ochotného dospělého na setkání s dětmi, můžeme si společně také pustit písně jiných národů, nebo se seznámit s hymnami a vlajkami jiných zemí,“ sděluje učitelka konkrétní třídy v MŠ.

8 Zjištěné prvky MV v MŠ Doctrina

Tato kapitola obsahuje zjištěné prvky multikulturní výchovy na základě webových stránek, ŠVP a dále na základě rozhovoru s ředitelkou a učitelkou vybrané mateřské školy. Zjištěné prvky z ŠVP jsou uvedeny v přehledné tabulce, která se liší od předešlé tabulky v kapitole 7, na základě struktury jednotlivých školních vzdělávacích programů daných mateřských škol.

8.1 Zjištěné prvky na základě webových stránek a ŠVP

Celé ŠVP jsem si důkladně prostudovala a na základě informací jsem zpracovala tabulku s jednotlivými bloky. Text, který je tučně, představuje výskyt prvků multikulturní výchovy.

Název	Výskyt prvků
Na jedné lodi	nevyskytují se zde žádné prvky MV
Jak to chodí u nás doma	osvojení si základních mezilidských a morálních hodnot rozdvojení lásky k domovu a místu bydliště, k vlasti a hrdosti na vlastní národnost
Podzim	nevyskytují se zde žádné prvky MV
Zima	nevyskytují se zde žádné prvky MV
Jaro	nevyskytují se zde žádné prvky MV
Léto	nevyskytují se zde žádné prvky MV
Kam patřím – objevování okolního světa	povídání o cestování, o tom, že na světě je spousta lidí různých národností, mluvících různými jazyky a majících různé zvyky a odlišné svátky než jaké slavíme u nás

ŠVP obsahuje integrované bloky, které jsou stručně popsány, ale navrhované záměry a cíle jsou o něco více konkretizované. U každého bloku se dozvídám, jaké podtémata by měl přibližně obsahovat a co do něho zařadit. Na začátku bloku je vždy jeho charakteristika. Na základě rozhovoru s ředitelkou školy jsem zjistila další podrobnější informace.

8.2 Zjištěné prvky na základě rozhovoru s ředitelkou a učitelkou MŠ

Pokud se probírají tradice, učitel vypíchne současně s českou tradicí i tradice jiné národnosti. Jedná se především o tradice Vánoc, Velikonoc, masopustu a v neposlední řadě se klade důraz i na státnost, jak českou, tak i státnost dítěte jiné národnosti menšiny. Například ve třídě se vyskytuje dítě francouzské národnosti, učitel tedy s dětmi probírá českou i francouzskou kulturu. Děti poslouchají jak českou tak francouzskou hymnu. Poznávají vlajky obou národností, poznávají svůj původ. Učitel tak děti vede k respektování druhých a poznání, že na světě existují různé národnosti, který se liší i mluveným jazykem, různými zvyky a odlišných svátků, než jaké slavíme u nás v ČR.

Rodiče se snaží zapojit do mimoškolních aktivit a se školkou úzce spolupracují. Mateřská škola uspořádala masopust, kterého se zúčastnili i rodiče cizinců. Tito rodiče se snažili přiblížit českým dětem, jak se jejich tradice masopustu liší. Děti se různě vyptávaly.

Před několika lety vznikl projekt „**Jinde žijí děti jinak**“, do kterého se zapojili také rodiče. Jednalo se o projekt, který probíhal během jednoho měsíce. Cestou za poznáním děti provázely loutky, které byly odlišeny barevně podle olympijských kruhů. Každému světadílu byla věnovaná značná část měsíce. Rodiče nosili do MŠ upomínkové předměty například z cestování, z dovolené různých zemí. Pro každý světadíl byl udělaný oltář, kde se tyto věci vystavovaly. Na konci projektu děti „nastoupily do letajícího koberce“ a všechny světadíly proletěly ještě jednou pro zopakování si věcí, které se naučily a poznaly. Celý projekt doprovázely různé hry, hádanky, divadla a ochutnávky jídel z různých zemí. Dětem, učitelům a rodičům se projekt natolik líbil, že mateřská škola bude tento projekt v nejbližší době opět realizovat.

V současné době navštěvují dva chlapci cizí národnosti třídu předškoláků. Oba mají problém s komunikací v českém jazyce. Chlapeček Ukrajinec chodí na doučování 2x v týdnu po dobu 30 minut, kdy se mu učitelka věnuje individuálně. Má problémy se skloňováním, artikulací i s časováním sloves. Učí se vyprávět příběhy, porozumět pohádce, doplňuje rýmy. Dále navštěvuje 1x v týdnu individuálně 20 minut logopedii v rámci MŠ. Druhý chlapec je francouzské národnosti a s komunikací je na tom hůře. Má velmi malou slovní zásobu, nesprávně skloňuje a časuje. Je ovšem bystrý a většinou vypozeruje, co se kolem něj děje a dokáže se tak přizpůsobit většině – má velký pozo-

rovací talent, takže se ho jazykový handicap až tak nedotýká. Komunikace v českém jazyce napomáhá dítěti k začlenění do třídy a najít si kamarády. Proto je důležité vědět i o jazykové stránce dítěte. Rodiče těchto dětí se školkou spolupracují a mají pozitivní přístup k řešení komunikační bariéry u svých dětí.

V okamžiku rozebírání tématu „Jak to chodí u nás doma“ se vždy věnují i otázce národnosti těch, kteří nejsou z Čech. Pokud se baví o státní vlajce, ukáží si i vlajku států, odkud pocházejí chlapci. Následně si vlajky chlapců společně děti vytvoří. Stejně tak je to i s tradicemi, hymnou i mapou. Učitelky se vždy zaměřují na určitý cíl a zařazují i doplňující informace o státech, odkud chlapci pocházejí. Dětem takto rozšiřují znalosti a učí je tolerance. Stejně tak je to s tradicemi: Vánoce, Velikonoce, Halloween, jídlo i oblečení. Vždy vše souvisí s probíraným tématem a navazuje vše na dané činnosti.

Spolupráce rodičů a MŠ je na dobré úrovni. Rodiče se aktivně podílí na mimoškolních aktivitách. Typická je akce „Koláčování“, kdy především maminky s dětmi upečou své tradiční koláče, bábovky dle rodinných receptů a v MŠ je poté prezentují. Společně pak zjišťují, kde je jaký koláč tradiční dobrotou a vzájemně si recepty mohou i vyměnit.

V námětu „Vánoční zastavení“ si společně učitelka s dětmi a rodiči prezentují tradice naší vlasti, které kombinují s tradicemi jiných národností. Tímto způsobem se rodičům i dětem zajistí vhled do jiných kultur. Na prezentaci jiných tradic participují rodiče společně s dětmi, kdy si připraví zajímavou tradici, která se koná u nich doma. Děti a učitelé si ji můžou v MŠ vyzkoušet.

9 Diskuse

Multikulturalita je v MŠ velmi důležitou součástí a to zejména proto, aby se děti, které žijí v České republice, ale jejich rodiče pochází z jiné země, necítily vyčleněné a zároveň si uvědomovaly, že někam patří. Děti by měly vědět, že se nemusí nutně zařadit jen do jednoho státu, ale jejich součástí jsou oba státy, odkud pocházejí rodiče a s tím do jejich životů patří i tradice, které se k danému státu nebo zemi vážou.

Cílem mé práce bylo identifikovat projektované a realizované prvky multikulturní výchovy v předškolním vzdělávání, které jsem zjišťovala pomocí obsahové analýzy a volného nestrukturovaného rozhovoru.

Zjištěné multikulturní prvky jednotlivých mateřských škol jsou v předchozí kapitole uvedené do tabulek pro přehlednost zpracovaných informací. Tabulky se od sebe ale liší. Snažila jsem se tabulku sjednotit, ovšem, každé ŠVP má jinou strukturu zpracování a nebylo tedy možné vytvořit jednu stejnou tabulku pro všechny tři mateřské školy.

Na základě výsledků jsem zjistila následující informace. Mateřská škola ŠkaTULka se multikulturalitou okrajově zabývá. V období Vánoc se učitelky zaměřují nejen na české zvyky a tradice, ale i tradice ostatních zemích. V ŠVP má školka zpracované i téma s názvem „Poznáváme celý svět“, kdy jeden kontinent připadá na jeden den. MŠ úzce spolupracuje s Technickou univerzitou. Čtvrtletně školku navštěvují studenti z Erasmu. Děti mají tedy možnost poznat cizí národnost. Dále se více na multikulturní výchovou tato školka nezaměřuje, protože tímto splňuje požadavky RVP PV a toto zařazení multikulturní výchovy je pro školku dostačující. Jak jsem zjistila, školka se více soustředí na prvky Waldorfské pedagogiky a zejména na Montessori prvky a principy. Nemá tedy podle mě potřebu dále rozebírat multikulturalitu, která je tématem mé bakalářské práce. Další možností také je, že se ve školce vyskytuje pouze jedna holčička jiné národnosti, a tak tato MŠ nejeví zájem pracovat v dalších činnostech s touto tematikou.

U mateřské školy Frýdlant se vyskytují prvky multikulturní výchovy nejméně. V ŠVP jsem nenašla mnoho témat, které by se daly řadit do multikulturní výchovy. ŠVP není psaný příliš konkrétně, obsah je většinou výňatek z RVP PV, ze kterého školní vzdělávací plán vychází. Nenalezla jsem zde žádné konkrétní informace o daném tématu a na základě rozhovoru s ředitelkou jsem zjistila skutečnost, že se školka na tento

okruh nezaměřuje. Třídní učitelka mi alespoň sdělila činnosti, které by na multikulturní výchovu použila a jaké metody by zařadila při osvojování si nových poznatků týkajících se etnické menšiny. MŠ by měla obohatit ŠVP o tuto problematiku tak, aby alespoň splňovala RVP PV. Předpokládám, že školka o danou problematiku nejeví zájem z důvodu nedostatku menšinových skupin v MŠ. Menšiny jsou hlavně ve velkých městech, což je další předpoklad pro tuto skutečnost. Ovšem z vlastních poznatků vím, že na ulici tohoto města můžeme potkat v menším zastoupení Roma, Vietnamce, Ukrajince či Arménce.

MŠ Doctrina naopak klade velký důraz na prvky multikulturní výchovy. Ve třídách je mnoho dětí jiné národnosti. Učitelé se snaží maximálně využít tuto skutečnost, a pokud se probírají české tradice, svátky, hymna, vlajka, česká jídla, vedle těchto aktivit je zařazeno i poznání ostatních národů. Pro lepší pochopení můžeme uvést příklad: ve třídě jsou děti české, polské i francouzské národnosti, děti tedy společně poznají jak českou hymnu, vlajku tak i polskou a francouzskou. Učitelé v MŠ tedy reagují na přítomnost dítěte jiné národnosti. Škola také úzce spolupracuje s rodiči cizinců a společně se podílí na mimoškolních aktivitách. Pro děti jsou připraveny různorodé aktivity, kdy mají možnost danou národnost lépe poznat. Doctrina se tedy dětem cizí národnosti velmi věnuje a do hloubky má promyšlené jejich vzájemné poznávání. Splňuje tedy požadavky nad rámec RVP PV. Ve školním vzdělávacím plánu má zahrnuté témata Vánoc a poznávání světa obdobně jako školka ŠkaTULka.

Na základě výsledků jsem tedy zjistila, že z vybraných mateřských škol se MŠ Doctrina multikulturní výchově věnuje nejvíce. Naopak, mateřská škola Frýdlant se jim věnuje nejméně. MŠ ŠkaTULka splňuje uvedené požadavky v RVP PV.

Na počátku této bakalářské práce, jsem očekávala více prvků multikulturní výchovy začleněných do vzdělávání v MŠ. Liberec je více zalidněné město oproti městu Frýdlant, a tudíž zde žije více národnostních etnik, a proto je pravděpodobnější, že se s odlišnou národností v MŠ můžeme setkat právě v tomto větším městě častěji. Nabízí se také otázka, jaká je priorita pro jednotlivé MŠ. Mateřská škola může být založena na různých principech a může mít právě zmíněné priority, které se od sebe liší.

MŠ si tvoří svůj ŠVP, který vychází z RVP PV. Multikulturní výchova je do něho poměrně čerstvě zařazena, a proto v ŠVP nejsou tolik rozpracována a zařazena. Myslím si, že postupem času tato tematika bude lépe zapracována do jednotlivých integrovaných bloků. Bylo by jistě dobré této problematice věnovat daleko více pozornosti než doposud. Už od dětství bychom naše malé ratolesti měli učit pokoře,

respektování a poznávání odlišných etnických skupin a na základě toho budovat mezi národy kladné vztahy.

Závěr

Cílem práce bylo identifikovat projektované a realizované prvky multikulturní výchovy ve vybraných mateřských školách. Zjistila jsem, že se výskyt a realizace těchto prvků v konkrétních mateřských školách od sebe liší množstvím využívaných prvků multikulturní výchovy. Ve škole Doctrina je program bohatý na prvky multikulturní výchovy. V MŠ Frýdlant se prvky vyskytují velmi ojediněle. MŠ ŠkaTULka dostatečně využívá multikulturní prvky v souladu s RVP PV. Z toho vyplývá, že se multikulturní výchova v mateřských školách vyskytuje, ale bylo by dobré se v následujících letech na ni více zaměřit a rozšířit toto téma v ŠVP jednotlivých mateřských škol. Cíl práce byl splněn.

Zdroje

Seznam literatury

HAYES, N. 2013. Základy sociální psychologie. aktual. 7. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0534-0

MERTIN, V. a kol., 2010. Psychologie pro učitelky mateřské školy. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8

PREISSOVÁ KREJČÍ, A., 2016. Za hranice multikulturalismu. 1. vyd. Univerzita Palackého v Olomouci: Cover. ISBN 978-80-244-4966-1

PRŮCHA, J. 2011. Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele. 2. aktual. Vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-502-2

PRŮCHA, J. 2015. Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru. 4. aktual. Vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0872-3

PRŮCHA, J. a kol. 2016. Předškolní dítě a svět vzdělávání: Přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7552-323-5

PRŮCHA, J. a KOŤÁTKOVÁ, S., 2013. Předškolní pedagogika. 1. Vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4

SVOBODOVÁ, E. a kol., 2010. Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9

ŠÍŠKOVÁ, T., 2008. Výchova k toleranci a proti rasismu. 2. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.

ŠVINGALOVÁ, D. 2007. Úvod do multikulturní výchovy. 1. vyd. Liberec: Liberecké romské sdružení. ISBN 978-80-903953-0-5

Internetové zdroje

MŠMT., 2004. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online] Praha: Výzkumný ústav pedagogický, [citováno 12. 11. 2016]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf

ÚŘAD VLÁDY ČR., SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO NÁRODNOSTNÍ MENŠINY., 2012. *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012* [online]. Vyd. Vláda České republiky [citováno 25. 11. 2016]. ISBN 978-80-7440-079-7. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/dokumenty-rady/zprava_2012_tiskarna.pdf

Zákony

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, [citováno 25. 11. 2016]. dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Zákon č. 273/2001 Sb., Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2001, [citováno 25. 11. 2016]. dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273#cast1>